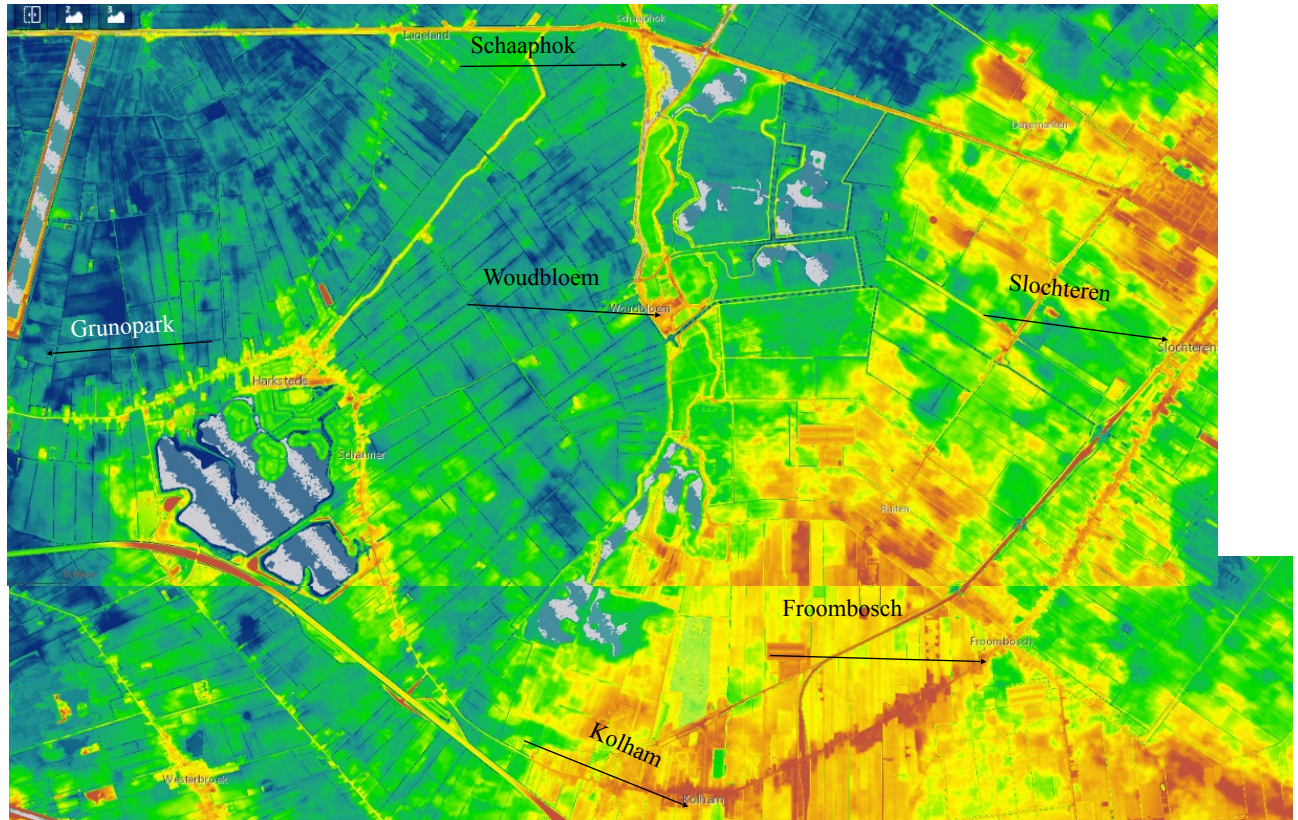

MO8 Infobestand van de etappe van camping 't Hofje naar camping Grunopark Harkstede.

Slochteren.

Slochteren heeft een lintbebouwing die in grote lijnen een zandrug volgt. Deze is als restant van de ijstijd overgebleven. In 1959 verkreeg de gemeente Slochteren grote bekendheid door de vondst van aardgas in de bodem. De eerste vondst werd gedaan bij het nabijgelegen Kolham. De aardgasbel van Slochteren bleek zeer groot te zijn: 2.700 miljard m³ en is de belangrijkste voor de aardgaswinning in Nederland. Deze vormt de basis voor de positie van het land als belangrijke internationale aardgasleverancier. Helaas heeft deze mijnbouw natuurlijk wel negatieve gevolgen in de vorm van veelvuldige lichte aardbevingen en schade aan huizen en infrastructuur.

Froombosch.

De naam van het dorp is afgeleid van Fromabosch. In de zeventiende eeuw woonde de familie Froma op de Ruitenborg, waarbij zich een bos bevond. De borg is in het begin van de 19e eeuw gesloopt. Restanten zijn terug te vinden in de boerderij Ruitenborg die op het terrein van de voormalige borg staat. Vroeger werd het dorp ook wel Bagelhutten genoemd. Dat is een verwijzing naar de hutten waarin de veenarbeiders waren gehuisvest, die hier in de vervening werkten. Die naam is echter in onbruik geraakt.

Door het dorp loopt de gekanaliseerde Ruiten Ae. Dit riviertje werd gebruikt voor transport van landbouwgoederen en turf. Ter plaatse van de Langewijk werden deze goederen verscheept. De Langewijk is later gedempt. Tussen 1929 en 1941 had het dorp een eigen stopplaats Froombosch aan de Woldjerspoorweg. Het stationsgebouwtje, kleiner dan het 'standaardtype Woldjerspoor', is gesloopt

toen in 1970 over het tracé van de spoorweg de autoweg N387 werd aangelegd. Froombosch kenmerkt zich door een lintstructuur, waarbij in het dorp een kleine kern aanwezig is. Dwars op het hoofdlint, dat een verbinding vormt vanaf het dorp Harkstede tot het dorp Slochteren, zijn enkele dwarslinten (lanen) aanwezig met een lage bebouwingsdichtheid.

Kolham.

Het dorp ligt aan de noordkant van de A7. Het dorp had op 1 januari 2016 1.343 inwoners. Kolham is een streekdorp op een zandrug, dat in de laatste ijstijd is ontstaan. Kolham, Koldeham en De Ham zijn oude namen voor het dorp Kolham. Uit het jaar 1291 is nog een oudere naam bekend, namelijk Hemmenis. De naam Kolham komt waarschijnlijk van Koldeham, dat "koude woonplaats" betekent. Het dorp lag namelijk onbeschut tegen de regen en wind uit het westen en geheel bloot voor de gure noordenwind, die over de vlakte kwam aanstormen. De eerste bewoners die zich hier vestigden, waren hoogstwaarschijnlijk van Friese oorsprong. Men sprak hier oorspronkelijk niet van veen, maar van fene, een Fries woord. Ze vonden hier een woeste omgeving. De bodem bevatte een schat aan brandstof. De geestelijkheid zag dit schijnbaar het eerst in: in Fene, het oudste deel van Kolham, was reeds zeer vroeg een kapel voor turfgravers, die het hoogveen bewerkten om de naburige kloosters van brandstof te voorzien. Het kerkhof, dat hoger ligt dan de omgeving, is een onafgegraven stuk veen.

Dat Kolham hoog ligt, blijkt uit het feit dat het de enige plaats van de gehele Duurswold is, waar geen watermolens worden aangetroffen. In het dorp Kolham staat een kerk uit het jaar 1641. Deze werd op kosten van de provincie gebouwd. De provincie was verplicht tot de bouw van een nieuwe kerk, daar dit reeds beschreven stond in een oorkonde van 1422. In de gevel van het kerkje is het wapen van de provincie te zien. Naast de kerk staat de oude pastorie, die gedeeltelijk in verval is geraakt. Vóór 1829 was hierin een bierbrouwerij ondergebracht. De zeer grote kelders herinneren er nog aan. Waarschijnlijk is de bierbrouwerij ooit gesticht door het klooster, waartoe de kerk behoorde. Kolham, in de 19e eeuw nog De Ham genoemd, is sindsdien onherkenbaar veranderd. Er kwam ook veel bos voor. Het grootste bos was het "Kolhamster bos", dat zich uitstrekte van Hoogezand tot aan de weg door Kolham. Het behoorde bij de veenborg Vredenburg in Hoogezand. Alleen de naam is er nog van over. Ook in Kolham stond een borg. In 1679 werd deze borg, ook wel de "Roopoorte" geheten, met zijn eigendommen, gerechtigheden en landerijen, ten noorden van de trekweg gelegen, gerechtelijk verkocht.

Het dorp bezit een fraaie korenmolen, de Entreprise. Deze werd herbouwd in 1906, nadat een voorganger uit 1880 was afgebrand. Op 19 juni 2000 werd de korenmolen volledig in de as gelegd. Alleen de achtkantige stenen onderstuk stond er nog. Momenteel is het zicht op de molen weer volledig hersteld. Daarnaast is de Vereniging Dorpsbelangen Kolham (VDK) eigenaar van een Amerikaanse windmotor. Deze windmotor is in 2010 volledig gerestaureerd en als cultuurhistorisch en landschap bepalend monument voor het nageslacht behouden. De nieuwe locatie van de Hercules is vrijwel gelijk aan de oorspronkelijke locatie (Westerpolder).

Zwaneveldsgat.

In de noordelijke dorpsrand van het dorp Kolham (Gr.) ligt sinds 2012 een natuurpark, grenzend aan het natuurgebied Midden-Groningen. Een park van 16 hectare groot op grond van Staatsbosbeheer en de gemeente Slochteren met bos, bloemrijk grasland, een heideterreintje en waterplassen. Realisatie heeft plaatsgevonden door initiatief en de enthousiaste inzet van dorpsbewoners. Het natuurpark is doorkruist met verschillende wandel- en fietspaden en -routes, op verscheidene mooie plekjes staan zitbankjes. In het park heeft men grote kans een kleine kudde wilde Exmoorpony's tegen te komen. Honden mogen los lopen wat dankzij het vriendelijke karakter van de pony's tot nu toe geen problemen geeft. Klaphekjes en veeroosters maken het gebied toegankelijk van verschillende kanten. Een natuurspeelplaats annex regenwaterberging met boomstammen, bruggetjes, stapstenen en een vlot biedt kinderen avontuurlijk speelplezier. Het park is deels gesitueerd op het voormalige emplacement

van station Kolham van het voormalige Woltjerspoor. Een monumentaal stukje spoor in het park herinnert de bezoekers aan de historie. Het 'trainingsspoor', een trimbaan op het voormalig tracé van het Woltjerspoor, draagt bij aan de goede conditie van dorpsbewoners. Een natuurplas 'het Zwaneveldsgat' met een strandje biedt zwemmogelijkheden en het plaatselijke buitensportbedrijf organiseert hier activiteiten als vloten bouwen. Verder is in het park een volkstuintencomplex gelegen. In de rand van het park is ook een meubel gemaakt wat fungeert als 'hangplek' voor (de wat oudere) jongeren. Een fraai, multifunctioneel ingericht natuurterrein dat gebruikt wordt als uitloopgebied en ontmoetingsplaats voor dorpsbewoners met het doel jong en oud in contact te brengen met natuur, door natuur tot in de woonomgeving te brengen. Tevens dient dit park als recreatiebuffer van het achterliggende natuurgebied (Ecologische hoofdstructuur Midden-Groningen). Wat in 2010 begon als een verzoek vanuit het dorp voor de realisatie van speeltoestellen mondde uit in een zeer gevarieerd natuurpark beheert voor en door bewoners. Naast de Exmoorpony's voert een werkgroep van 15 Kolhamsters het dagelijkse beheer uit in het Dorpsrandpark. Zij houden toezicht, ruimen vuil, doen kleine reparaties en aanvullende snoei- en maaiwerkzaamheden. Dorpsrandpark Zwaneveldsgat is een voorbeeld voor andere projecten. Het is een groenproject met een zeer bijzondere uitstraling: hoogwaardig, ecologisch en duurzaam met een grote inzet en duurzame betrokkenheid van de dorpsbewoners.

Woudbloem.

In 1904 werd in opdracht van een aantal boeren aan de Scharmer Ae een coöperatieve aardappelmeelfabriek gebouwd die De Woudbloem werd genoemd. De herkomst van de naam van de fabriek en daarmee van het latere gehucht is onbekend. Nadat bleek dat de fabriek een te kleine basis had werd in 1966 besloten tot de sluiting van De Woudbloem. Het inwoneraantal van het dorpje daalde na de sluiting van de aardappelmeelfabriek De Woudbloem van 173 in 1930 tot 128 in 1980. Na het 100-jarig bestaan in 2004 werd in 2005 een kunstwerk langs de Scharmer Ae geplaatst met daarop het icoon van het dorpje; een klavertje vier.

Woudbloem ligt aan de Scharmer Ae. Ten oosten van het gehucht stroomt de Slochter Ae. Beide riviertjes vormen restanten van de Fivel. Ten noorden van Woudbloem, bij Schaaphok, stromen beide riviertjes uit in het Slochterdiep. Ten noorden van het Slochterdiep zet de loop zich voort als de Woltersumer Ae. Het gebied waar het streekje ligt was tot aan het einde van de negentiende eeuw een ruig, ontoegankelijk deel van de provincie. Pas rond 1900 werd een begin gemaakt met de ontginning. Ongeveer 545 hectare werd eerst met behulp van watermolens en vervolgens van locomobielen drooggemalen en in cultuur gebracht. In 1982 werd de ruilverkaveling 'Harkstede' doorgevoerd. Ook werd ten oosten van Woudbloem 520 hectare natuurgebied aangelegd rond de Scharmer Ae en de Slochter Ae. In 2005 werd natuurgebied Ae's Woudbloem aangelegd als onderdeel van het landinrichtingsproject Midden-Groningen, een halfopen moerasgebied dat onderdeel vormt van de ecologische hoofdstructuur van Nederland. Het Dannemeer is de belangrijkste schakel van de ecologische hoofdstructuur tussen het Slochterdiep en het Schildmeer.

Schaaphok

Schaaphok aan het Slochterdiep, op het punt waar de Scharmer Ae en de Slochter Ae samenvloeien en verder stromen als de Woltersumer Ae. De naam van het dorp verwijst naar de vroegere schaapskooi die hoorde bij de Fraeylemaborg in Slochteren. 't Schaaphock wordt voor het eerst vermeld op een kaart uit 1721.

Harkstede.

De naam van het dorp komt vermoedelijk van Haarkes Stee, de boerderij van Haarke. Een andere verklaring zou zijn dat met arke een kapel is bedoeld, die hier gestaan zou hebben. In 1821 telde het dorp 874 inwoners. Op 1 december 1869 telde het dorp - in de dorpskom - 281 inwoners. Daarna werd

het veel meer uitgebreid - vooral als forensengemeente van de stad Groningen - en in 2004 waren er 2726 inwoners en op 1 januari 2013 telde het dorp 3325 inwoners.

Kerk Harkstede.

De kerk van Harkstede in de Groningse gemeente Slochteren werd gebouwd aan het einde van de 17e eeuw. Het is de derde kerk op deze plek. De eerste kerk stamde uit de Middeleeuwen. Deze kerk werd afgebroken in 1691, waarna de huidige kerk werd gebouwd. De toren dateert uit de tijd van de eerste kerk en werd gebouwd rond 1250. De toren stond los van de kerk totdat de huidige kerk ertegen aan werd gebouwd. De borgheer van Klein Martijn bij Harkstede Henric Piccardt, die tevens collator was van de kerk van Harkstede, besloot rond 1690 om de oude 13e-eeuwse kerk van Harkstede af te breken. Op 25 oktober 1691 vond de laatste dienst plaats in de oude kerk. De toren bleef gespaard en diende nog lange tijd als cachot. In opdracht van Piccardt en zijn echtgenote Anna Elisabeth Rengers werd in de jaren daarna op dezelfde plaats een nieuwe gotische kerk tegen de oude toren aan gebouwd door meester metselaar Henric Coeur en meestertimmerman Geert van der Aa. De eerste steen werd gelegd op 25 oktober 1692, maar vanaf 1694 (gevelsteen) lijkt het werk pas goed te zijn opgepakt. In 1695 werd een gebrandschilderd glas geplaatst waarin Piccardt en vrouw zich 'heer en vrouw deser kerck en plaetse' noemen. In 1700 werd de kerk in dienst gesteld.[4]

Het echtpaar liet in de kerk tegelijkertijd een werkkamer en een mausoleum bouwen. Na hun overlijden in respectievelijk 1704 en 1712 zijn hun gebalsemde lichamen in dit mausoleum bijgezet. [5] Voor zover bekend is het de enige kerk in Nederland waarbinnen de opdrachtgever een eigen werkkamer had. Boven de ingang van de kerk zijn de wapens aangebracht van het echtpaar Piccardt-Rengers. Daarboven is een reliëf van een offertafereel met Elia en Johannes de Doper.

De Latijnse tekst in de steen luidt:

AD DEI OPTIMI MAXIMI GLORIAM ECCLESIAE CHRISTIANIAE / INCREMENTUM
ANIMARUM SOLATIUM OSSIUM REQUIEM DEVOTO / ERGA RELIGIONEM OBSEQUIO
NULLOQ; ALIUNDE QUAESITO SUBSIDIO / PATERE VERITATEM LECTOR: HAS AEDES
CONDI CURARUNT / HENRIC PICCARDT ET ANNA ELISABETA RENGERS ·· CONIUGES
1694 // AUDIVI ORATIONEM TUAM ET ELEGI LOCUM ISTUM MIHI / IN DOMUM
SACRIFICY 2. CHRO:7

Vertaling: Tot eer van de allerhoogste God, tot opbouw van de christelijke kerk, tot troost der zielen, tot rustplaats van het gebeente, met eerbiedige en godsdienstige toewijding en zonder van elders geldelijke ondersteuning gezocht te hebben, wat waar is mag gezegd worden, lezer, hebben dit huis doen bouwen: Henric Piccardt en Anna Elisabetha Rengers, echtelieden, 1694 // Ik heb uw gebed verhoord, en heb Mij deze plaats verkoren tot een offerhuis, 2 Kronieken 7

In de kerk bevindt zich een herenbank, de Piccardtbank. Op de verdieping erboven bevond zich de werkkamer van Piccardt en naast de herenbank was een vertrek voor hem met een privaat ingericht. De preekstoel en de kas van het orgel zijn een ontwerp van de Groninger stadsbouwmeester Allert Meijer, die veel kerkmeubilair van Groninger kerken heeft ontworpen. Het orgel is in 1696 gebouwd door Arp Schnitger.[2] Van het oorspronkelijke instrument is na de verbouwing door Marten Eertman in 1908 weinig overgebleven, al liet hij de orgelkas intact.

Volgens de Groninger rijksarchivaris Adolf Pathuis en de Harksteder dominee B. Ronner zou de kerk een afspiegeling zijn van de Tempel van Salomo, die volgens het Bijbelse verhaal de afmeting van 60 bij 20 bij 30 el had, wat overeenkomt met 30 bij 10 bij 15 meter. De kerk van Harkstede meet 22 bij 7 bij 11 meter en zou dan ongeveer een derde van deze grootte hebben. In de bronnen over de kerk komt echter nergens een verwijzing voor naar de tempel van Salomo.

Scharmer.

Het dorp ligt tussen Harkstede en Kolham op de zandrug waarop vrijwel alle dorpen in de gemeente liggen. De naam Scharmer is waarschijnlijk een verbastering van Skiramere (schieer meer), wat helder water betekent. Dat verwijst naar de waterrijke omgeving. Het dorp heeft in het verleden een eigen kerk gehad. De kerk is echter in 1824 afgebroken. Het oude kerkhof is bewaard gebleven. Sindsdien hoort het dorp kerkelijk bij Harkstede.

Klooster in de orde van de Kruissheren.

In Scharmer stond het klooster van de Kruissheren, gewijd aan Sint Helena en gesticht door Johan Rengers van Scharmer in 1489. Deze had de dorpskerk al in 1470 aan de kruissheren aangeboden. Het klooster werd in 1490 in de orde opgenomen. Het bezat 280 hectare cultuurgrond en speelde een rol in het Scharmerzylvest. De landerijen te Heidenschap werden in 1555 verkocht aan het Sint-Geertruidsof Pepergasthuis. Tevens had het een korenmolen te Scharmer. De dorpskerk van Scharmer werd met het klooster verbonden; de prior trad op als dorpspastoor. Het klooster kreeg daarnaast de rechten op de kapel van Klein-Harkstede. Het klooster had een refugium in de Burchtstraat bij de Herepoort te Groningen. Het klooster is echter in 1595, na de Reductie van Groningen is afgebroken.

De Borgmeren: Harkstederplas en Scharmerplas.

De Borgmeren zijn twee plassen in de gemeente Slochteren in de Nederlandse provincie Groningen. Het noordelijke meer heet Borgmeren of Harkstederplas (vroeger WEB-gat), heeft een oppervlakte van 70 hectare en valt onder het dorp Harkstede. Hier ligt de woonwijk De Borgmeren. Het zuidelijke meer heet de Scharmerplas (vroeger Scharmergat of Borgmeer), heeft een oppervlakte van 20 hectare en valt onder het dorp Scharmer. Hier ligt Recreatiepark De Borgmeren. Beide meren worden van elkaar gescheiden door fietspad De Herenlaan. De beide plassen zijn ontstaan door zandwinning.

Scharmerplas: Recreatiegebied.

De Scharmerplas werd in de jaren 1980 een recreatiegebied. Hier werd vanaf de jaren 1980 tot 1997 Recreatiepark De Borgmeren aangelegd met een groot aantal recreatiewoningen. In het midden van dit recreatiegebied staat restaurant De Rozenborg, die vernoemd is naar de eind 19e eeuw afgebroken Rozenburg.

Grunopark.

Het recreatieterrein omvat een langgerekte plas van ongeveer 1 kilometer bij 200 meter, een camping en een kabelskibaan. Ten oosten en noordoosten ligt haaks op en net ten zuiden van het Slochterdiep een roeibaan van ongeveer 2 kilometer bij 200 meter waar ook (door het FISA goedgekeurde) internationale roeiwedstrijden mogen worden gehouden, zoals de Martini Regatta. Op de plek van het recreatieterrein was vroeger een verversingsgebied, waar later de moerassige Veenpolder werd aangelegd. Rond 1970 was er een zandafgraving. Op deze plek liet de gemeente Slochteren begin jaren 1970 recreatieterrein Grunostrand aanleggen. In 1975 opende de camping. In 1985 werd de kabelskibaan aangelegd en in 1993 de roeibaan.